

SXEDIO.G29

24.1.1958: Ο ΜΑΚΜΙΛΛΑΝ ΒΟΛΙΔΟΣΚΟΠΕΙ ΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΓΙΑ ΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΠΡΙΝ ΥΠΟΒΑΛΕΙ ΝΕΕΣ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η αντικατάσταση του στρατιωτικού Κυβερνήτη Σερ Τζων Χάρτιγκ με τον πολιτικό Κυβερνήτη Σερ Χιου Φουτ, το Δεκέμβρη του **1957**, δεν έγινε τυχαία, αλλά αποτελούσε τον προπομπό για τις νέες σκέψεις που γίνονταν στο Λονδίνο για υποβολή νέων συνταγματικών προτάσεων στην Κύπρο.

Οι εξελίξεις τόσο τοπικές, όσο και διεθνείς, σύγκλιναν σε μια τέτοια προσπάθεια με τη Βρετανία να ανησυχεί για το αίμα που χυνόταν στην Κύπρο λόγω της δράσης της ΕΟΚΑ.

Στο Λονδίνο οι Εργατικοί, που πιστευόταν ότι θα κέρδιζαν τις επόμενες εκλογές, είχαν έλθει από τον Οκτώβρη του **1957** με μια νέα πρόταση για παραχώρηση τακτής ημερομηνίας στον Κυπριακό λαό για αυτοδιάθεση και αυτό αποτελούσε μεγάλη πίεση ή στις εκλογές θα το εκμεταλλεύονταν για να πείσουν τον απλό ψηφοφόρο ότι αυτό αποτελούσε έξοδο από το αδιέξοδο χωρίς να θίγει τα συμφέροντα της Βρετανίας δεδομένου ότι θα διατηρούσε σημαντική στατιωτική βάση στην Κύπρο για τα συμφέροντα της και επομένως η Κύπρος ολόκληρη δεν ήταν για τη Βρετανία τόσο σημαντική και ίσως να μη άξιζε να χύνεται τόσο αίμα.

Στο διεθνή τομέα οι Ηνωμένες Πολιτείες αυτή την περίοδο έβλεπαν με διαφορετικό μάτι τις εξελίξεις στο Κυπριακό. Παρά το γεγονός ότι με κανένα τρόπο δεν ήθελαν να θίξουν ένα πιστό τους σύμμαχο στο ΝΑΤΟ, δεν απέκλειαν μια Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα εφόσον το νησί θα εντασσόταν στο ΝΑΤΟ. Αυτό δεν θα άρεσε στους βρετανούς δεδομένου ότι ήθελαν για δικό τους λογαριασμό την Κύπρο παρά ανάμιξη των αμερικανών στις υποθέσεις της απ'ευθείας.

Ηδη στα Ηνωμένα Έθνη στην τελευταία προσφυγή της Ελλάδας οι αμερικανοί δεν τάχθηκαν υπέρ των

βρετανών αλλά απέσχαν από το σχετικό ψήφισμα για παραχώρηση στην Κύπρο του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης.

Στο διεθνή οργανισμό παράλληλα η Κύπρος και η Ελλάδα κατόρθωσαν να εξασφαλίζουν μεγάλο και ανησυχητικό αριθμό ψήφων υπέρ των απόψεων τους και ιδιαίτερα των κομμουνιστικών και αραβικών χωρών, με απρόβλεπτες προεκτάσεις σε μια νέα προσφυγή για την οποία η Ελλάδα και η Κύπρος προετοιμάζονταν.

Στην Ελλάδα η ελληνική Κυβέρνηση απέρριπτε κάθε πρόταση και βρισκόταν στο πλευρό των Κυπρίων με όλα τα μέσα, ενώ παρασηνιακά ο υπουργός Εξωτερικών Ευάγγελος Αβέρωφ όπως αναφέρει ο Ανδρέας Αζίζινος στις αναμνήσεις του είχε δώσει τη συγκατάθεση του και στήθηκε ένας ολόκληρος μηχανισμός αποστολής μυστικά στο νησί οπλισμού.

Στη Λευκωσία ο αρχηγός της ΕΟΚΑ συνέχιζε ακόμα να τηρεί εκεχειρία και να δίνει την ευκαιρία στο νέο Κυβερνήτη να Σερ Χιου Φουτ να δραστηριοποιηθεί για την εξεύρεση πολιτικής λύσης. Αν δεν γινόταν κάποια πρόταση ίσως τα πράγματα να ξέφευγαν από την πορεία τους.

Το "μεγάλο" πρόβλημα των Βρετανών ήταν η μεγάλη σύμμαχος τους στο NATO Τουρκία η οποία επέμενε να εξασφαλίσει δικαιώματα στο νησί. Και τα δικαιώματα που ζητούσε ήταν να της παραχωρηθεί στρατιωτική βάση για να μπορεί, όπως υποστήριζε, να προστατεύει τους τουρκοκύπριους οι οποίοι σιγά, σιγά, διαχωρίζονταν από τους Έλληνες.

Η διάσπαση των δυο κοινοτήτων-και το αίτημα των Τουρκοκυπρίων για διχοτόμηση, βόλεψε το ανέκαθεν βρετανικό δόγμα "διαίρει και βασίλευε" και αυτό αποτελούσε κάτι που ευνοούσαν.

Ετσι ο Βρετανός πρωθυπουργός Μακμίλλαν ανέλαβε μια πρωτοβουλία να επιτύχει τη χρυσή τομή ανάμεσα σε όλα αυτά τα αμφιλεγόμενα συμφέροντα και στις 24 Ιανουαρίου απέστειλε τον υπουργό Εξωτερικών Σέλγουϊν Λόϊντ στην Αγκυρα και την Αθήνα για βολοδοσκοπήσεις ενόψει της ετοιμασίας των προτάσεων που μελετούσε να υποβάλει σε όλα τα μέρη.

Ευκαιρία βρέθηκε και ήταν το συνέδριο του Συμβουλίου του Συμφώνου της Βαγδάτης στο οποίο η Τουρκία έπαιζε σημαντικό ρόλο λόγω της γεωστρατηγικής της θέσης ιδιαίτερα με την κομμουνιστική Σοβιετική Ένωση.

Ο Σέλγουϊν Λόϊντ προσκάλεσε στις συνομιλίες και το νέο Κυβερνήτη της Κύπρου Σερ Χιου Φουτ, ο οποίος προσπαθώντας να δώσει αντίθετη εικόνα από εκείνη που επικρατούσε στην Κύπρο δήλωσε ότι Έλληνες και Τούρκοι ζούσαν ειρηνικά στο νησί.

Στο αεροδρόμιο της Κωνσταντινούπολης όπου αναγκάστηκε να προσγειωθεί το προσωπικό του αεροπλάνο λόγω κακοκαιρίας δήλωσε σαν ρωτήθηκε για τις πληροφορίες ότι οι Τουρκοκύπριοι δεν τον θέλουν: "Έχω τα συμφέροντα τους στην καρδιά μου".

Ο Σερ Χιου Φουτ έλεγε την αλήθεια γιατί λίγο πριν φθάσει στην Αγκυρα ο υπουργός των Εξωτερικών της Τουρκίας Φατίν Ζορλού δήλωσε σε δημοσιογραφική διάσκεψη, ότι η Βρετανική Κυβέρνηση είχε αποδεχθεί ήδη την ιδέα της διχοτόμησης της Κύπρου.

Ο Σέλγουϊν Λόϊντ είχε μακρές συνομιλίες με τον πρωθυπουργό Ατνάν Μεντερές ο οποίος επέμενε σε δυο βασικά αιτήματα, όπως φαίνεται από τα όσα μετέφερε στην Αθήνα αργότερα ο Λόϊντ:

ΠΡΩΤΟ: Απευθείας συνομιλίες Ελλάδας-Τουρκίας.

ΔΕΥΤΕΡΟ: Παραχώρηση τουρκικής στρατιωτικής βάσης στην Κύπρο.

Ακόμα οι Τούρκοι δεν αισθάνονταν ότι ικανοποιείτο το αίτημά τους με δημιουργία στρατιωτικής βάσης του ΝΑΤΟ.

Ο Σέλγουϊν Λόϊντ έφυγε από την Αγκυρα και στις 10 Φεβρουαρίου πήγε στην Αθήνα για συνέχιση των επαφών του. Μαζί του πήρε πέραν του Σερ Χιου Φουτ και μια εικοσαμελής αντιπροσωπεία, πρωτοφανή για τα δεδομένα της εποχής όπου ανάμεσα στα άλλα είπε στον Καραμανλή ότι δεν θεωρούσε το διαμελισμό αναπόφευκτο αλλά ότι υπό ορισμένες συνθήκες θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί ιδιαίτερα αν αποδεικνυόταν ότι είναι λύση προτιμότερη από άλλη καταστρεπτική.

Στην Αθήνα όμως ο Λόϊντ, παρ' όλων ότι συμπεριφέρθηκε σαν δικηγόρος της Τουρκίας συνάντησε μια ελληνική Κυβέρνηση αποφασισμένη να μη ενδώσει όχι μόνο στις τουρκικές αξιώσεις αλλά και στις βρετανικές.

Τόσο ο πρωθυπουργός Κώστας Καραμανλής όσο και ο υπουργός Εξωτερικών Ευάγγελος Αβέρωφ ήταν πολύ ωμοί στις σκέψεις που μετέφερε από την Αγκυρα ο Σέλγουϊν Λόϊντ.

Ιδιαίτερα έντονη παρουσιάστηκε η ελληνική πολιτική ηγεσία στο θέμα της διχοτόμησης που ξεκαθάρισε μια και καλή ότι ένα τέτοιο αίτημα ούτε μπορούσε να γίνει δεκτό ούτε και να συζητηθεί καν.

Ακόμα απέρριψε την έναρξη συνομιλιών με την Τουρκία, πράγμα που θα της έδινε δικαίωμα να παρουσιάζεται ως ενδιαφερόμενο μέρος στην Κύπρο και απέρριψε θέμα πραχώρησης στρτιωτικής βάσης.

Ακόμα προειδοποίησε ότι αν η Αγκυρα συνέχιζε να προκαλεί θα αντιδρούσε πολύ έντονα ενώ επέμενε σε παραχώρηση του δικαιώματος αυτοδιάθεσης στον Κυπριακό λαό.

Ο Σέλγουϊν Λόϊντ είχε εξαντλητικές διήμερες συνομιλίες με τον Ευάγγελο Αβέρωφ όσο και με τον Κωνσταντίνο Καραμανλή στις **11** και **12** Φεβρουαίου. Τα πρακτικά των συνομιλιών αυτών δημοσιεύονται στο Αρχείο Καραμανλή (τόμος **3**, σελίδες **57-68**).

Στην πρώτη συνάντηση με τον Ευάγγελο Αβέρωφ ο Λόϊντ αναφέρθηκε στα όσα του είπαν οι Τούρκοι στην Αγκυρα:

"Επιθυμώ να καταστήσω τι σαφές. Αι εφημερίδες ανέγραψαν σήμερα ότι μετακινούμαι απλώς μεταξύ Αγκύρας- Αθηνών -Λονδίνου διά να εμφανισθώ ότι κάμνω ό,τι δύναμαι. Τούτο είναι εντελώς ανακριβές. Η αλήθεια είναι ότι είμαι πολύ ανήσυχος και η ανησυχία μου αυτή οφείλεται εις τας διεθνείς εξελίξεις, ιδιαίτερας δε εις την εξέλιξιν ην λαμβάνει εν τη νήσω ο τουρκικός παράγων. Αναπτύσσεται μεγάλη δραστηριότης της Σοβιετικής Ενώσεως εις την όλην περιοχήν. Οι Τούρκοι αισθάνονται πολύ εκτεθειμένοι και πιστεύουν ότι η

Συρία κατέστη σοβιετικόν προγεφύρωμα και δορυφόρος. Δεν δύναται να ανεχθούν την Κύπρον ανεξάρτητον ή εις ξένας χείρας. Αλλά θα εδέχοντο την αγγλικήν κυριαρχίαν. Τώρα, η μόνη ασφάλεια είναι να έχη η Τουρκία κάτι "χειροπιαστόν" (**tangible**) εις την Κύπρον.

Αι συνθήκαι αύται επιδρύν επί των Τούρκων Κυπρίων. Είναι τώρα ολιγώτερον διατεθειμένοι να συνεργασθούν μεθ' ημών και είναι προσηλωμένοι εις την ιδέαν της διχοτομήσεως.'

Οφείλομεν να αντιμετωπίσωμεν την κατάστασιν. Ο χρόνος εργάζεται εναντίον μας. Εν Ελλάδι πιστεύουν εις κυβερνητικην αλλαγήν εν Αγγλία και ότι ο χρόνος θα στραφή υπέρ της Ελλάδος. Αντιθέτως πιστεύω στερρώς ότι ο χρόνος εργάζεται εναντίον όλων μας. Πιστεύω ότι τώρα έχομεν μίαν ευκαιρίαν. Πολλοί συζητούν το Κυπριακόν ακαδημαϊκώς, αλλά η κατάστασις βαίνει εις το χειρότερον. Εις την Τουρκίαν, κατά την τελευταίαν μας επίσκεψιν, συνητήσαμεν μεγάλον φανατισμόν, μεγάλην έξαψιν (**Now the backraound is very close to war**). Δεν γνωρίζω ακριβώς πως θα συμβή τούτο, είτε διά κηρύξεως πολέμου, είτε δι'αποστολής εθελοντών ή άλλως πως, αλλά έχω την εντύπωσιν ότι εφθάσαμεν πολύ κοντά εις τον πόλεμον. Θα επεθύμουν δε να διαπιστώσωμεν εάν συμφωνούμεν επί της υπάρξεως ωρισμένων εξ αυτών των γεγονότων.

"Στη συνέχεια ο Φούτ κλήθηκε να εκθέσει την κατάσταση που επικρατούσε στην Κύπρο και ανέφερε ότι η κατάσταση χειροτέρευσε και πρόσθεσε:

"Αλλ' εκείνο το οποίον είναι νέον και εντυπωσιακόν είναι η αλλαγή της στάσεως του τουρκικού στοιχείου. Μετά την επιστροφήν μου εκ Λονδίνου αντιμετώπισα μίαν εξ' ολοκλήρου νέαν κατάστασιν. Ελαβον χώραν διαδηλώσεις και εφονεύθησαν Τούρκοι. Η κατάστασις αύτη προσωρινώς συγκρατείται βάσει οδηγιών εξ Αγκύρας. Αλλά τούτο συμβαίνει διότι αι οδηγίαι αύται αναφέρουν ότι ο διαμελισμός είναι τώρα βέβαιος. Ουδείς δε τούρκος

εν Κύπρω αμφιβάλλει περί αυτού. Δεν θεωρούν μεν τούτο άμεσον, αλλά είναι βέβαιοι ότι θα πραγματοποιηθή".

Ο Ευάγγελος Αβέρωφ προσπάθησε από την αρχή να κόψει τον βήχα στον Σέλγουϊν Λόιντ και τον προειδοποίησε ότι η Ελλάδα όχι μόνο δεν έχει κουρασθεί από το Κυπριακό, αλλά ήταν και αποφασισμένη να αντιδράσει ακόμα και με πόλεμο σε περίπτωση που οι Τούρκοι θα αποφάσιζαν να ενεργήσουν διαφορετικά και επιτίθεντο εναντίον της.

Αναφέρεται στα πρακτικά για τα όσα είπε ο Ευάγγελος Αβέρωφ:

"Συμφωνώ ότι είμεθα πολύ πλησίον εις τον πόλεμον. Εχομεν πληροφορίας ότι οι Τούρκοι έχουν προπαρασκευάσει εισβολήν εις την Κύπρον και γνωρίζομεν ότι ομιλούν περί Κωνσταντινουπόλεως, Πατριαρχείου, νήσων του Αιγαίου κλπ. Ολα τα γνωρίζομεν. Αλλα δεν τα επροκαλέσαμεν ημείς. Σημειώσατε ότι ουδείς Τούρκος εν Ελλάδι έπαθε τι κατά τα γεγονότα της Κωνσταντινουπόλεως του **1955**. Αυτή υπήρξεν η στάσις της ελληνικής Κυβερνήσεως, την οποίαν θα συνεχίσωμεν χωρίς παρεκκλήσεις, χωρίς τραυματισμούς, χωρίς να δώσωμεν λαβήν εις την άλλην πλευράν.

Αλλά επιθυμώ να καταστήσω σαφές ότι είμεθα έτοιμοι να αντιδράσωμεν αμέσως. Απειληθέντες επανειλημμένως, ηναγκάσθμεν να μελετήσωμεν την κατάστασιν. Θα απαντήσωμεν λοιπόν κατά τον ίδιον τρόπον και δύναμαι να είπω ότι οι Τούρκοι θα διέλθουν μερικάς δυσαρέστους ημέρας. Διά να σας είπω εξ εκείνων που θα συμβούν, σας λέγω ότι παντουρκικόν πλοίον που θα αναμιχθή εις τοιαύτας επιδρομάς θα βυθισθή εντός των πρώτων **24** ωρών. Οι λαμπροί ναυτικοί σας θα σας βεβαιώσουν ότι δυνάμεθα να το πράξωμεν, αν έχωμεν προετοιμασθή προς τούτο. Θα υπάρξουν βεβαίως πολλάί διεθνείς επιπτώσεις και ωρισμένοι θα θελήσουν να εκμεταλλευθούν την κατάστασιν. Θα υποχρεωθώμεν επίσης να προβώμεν εις

πλήρη αναθεώρησιν των συμμαχιών μας, εφ' όσον εντός ευρυτέρας συμμαχίας σύμμαχος θα μας επιτίθεται. Αλλά ελπίζομεν ότι η κατάσταση δεν θα εξελιχθή ούτω. Ανακεφαλαιώνων επ' αυτού λεγώ:

Πρώτον, δεν θα προκαλέσωμεν ποτέ.

Δεύτερον, η πρώτη μας αντίδρασις θα είναι η διεθνής καταγγελία.

Τρίτον, θα αντιδράσωμεν πολεμικώς κατά τρόπον ζωηρότατον.

Λογικώς τοιαύτη εξέλιξις πρέπει να αποκλεισθή. Αλλά γνωρίζω τους κ.κ. Μεντερές και Ζορλού και τον ιδιόρρυθμον τρόπον καθ' ον λειτουργεί η δημοκρατία εν Τουρκία και δι' αυτό λέγω ότι τοιαύτη εξέλιξις δεν αποκλείεται. Θα επεθύμουν όμως να γνωρίζω τας βρετανικάς αντιδράσεις, ανεξαρτήτως των τουρκικών.

Νομίζω ότι και εσείς είσθε κατά κάποιον τρόπον υπεύθυνοι διά την κατάστασιν. Οι Τούρκοι νομίζω ότι ωδηγήθησαν εις ο σημείο ευρίσκονται, γνωρίζοντες ότι οι σύμμαχοι των και κάτοχοι της νήσου δεν θα τους δυσηρέστουν. Εάν οι Τούρκοι εγνώριζον ότι αι ΗΠΑ και η Μεγάλη Βρετανία δεν θα εκάμπτοντο προ των αξιώσεων των, δεν θα επέμενον.

Πιστεύω ότι όλοι πρέπει να είμεθα διαλλακτικοί. Ημείς ηρχίσαμεν με την ένωσιν. Κατόπιν εζητήσαμεν αυτοδιάθεσιν εντός τακτής προθεσμίας. Ηδη ζητούμεν κάτι ολιγώτερον, δηλαδή εντός λογικής προθεσμίας.

Αντιθέτως όμως οι Τούρκοι, αφ' ενός μεν εδημιούργησαν θέμα μειονότητας, αφ' ετέρου προσεκολλήθησαν εις την διχοτόμησιν. Αύτη όμως είναι η μόνη λύσις την οποίαν δεν δυνάμεθα να συζητήσωμεν, διότι είναι απαράδεκτος εις την Κύπρον και διότι εγκλείει πλείστα άλλα μειονεκτήματα. Είμαι εις θέσιν να σας πληροφορήσω ότι η Συρία και η Αίγυπτος ενδιαφέρονται διά την διχοτόμησιν, διότι θα ζητήσουν την διχοτόμησιν του σαντζακίου της Αλεξανδρέττας. Οι Κύπριοι αντιδρούν κατά τον ίδιον τρόπον και ως προς την εγκατάστασιν τουρκικής

βάσεως εις την νήσον διότι πιστεύουν ότι αυτή θα ωδήγει εις διχοτόμησιν μετά τινά έτη, καθ' όσον οι τούρκοι θα είχαν πλείστας ευκαιρίας να επεμβαίνουν εξ' αφορμής και ιδιωτικών έτι επεισοδίων.

Οι μεν λοιπόν ζητούν διχοτόμησιν ή τίποτε άλλο, ημείς δεν λέγομεν ότι συζητούμεν πάσαν λύσιν οδηγούσαν κατά κάποιον τρόπον εις την αυτοδιάθεσιν, αποκλειομένης της διχοτομήσεως.

Ο κ. Λοΐντ παρεδέχθη ότι η Ελλάς δεν έχει κουρασθή. Σημείωσεν ότι η Ελλάς είναι έτοιμη προς πόλεμον και παρετήρησεν ότι το αυτό του ελέχθη και εν Αγκύρα σχεδόν εις τας αυτάς λέξεις ως προς την αναθεώρησιν των συμμαχιών.

Ο κ. Αβέρωφ διηυκρίνισεν ότι η Ελλάς ουδέποτε θα προκαλέση και ότι θα προβή κατά πρώτον εις διεθνή καταγγελίαν και έκκλησιν. Ετόνισε δε ότι ωμίλησε περί πολέμου μόνον διά την περίπτωση καθ' ην η Ελλάς θα υφίστατο επίθεσιν.

Ο κ. Λοΐντ παρετήρησεν ότι αυτή έστω η απομεμακρυσμένη πιθανότης πολέμου μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας θα απετέλει "ανάθεμα" κατ' αυτόν και θα κατέστρεφε την ασφάλειαν την οποίαν προσπαθούν να δημιουργήσουν εις την ανατολικήν Μεσόγειον.

Λέγεται ότι δεν υφίσταται ουσιαστικώς πρόβλημα Κύπρου διά την Τουρκίαν. Θα ήτο μέγα σφάλμα να υποτινήση τις τα τουρκικά αισθήματα εν προκειμένω. Υπάρχει το ζωηρόν ενδιαφέρον διά την μειονότητα, ήτις θα εξαφανισθή συν τω χρόνω κατά τους τούρκους εφ' όσον εμμέσως θα είναι εις την διάθεσιν της πλειοψηφίας. Πρωτίστως όμως το ζήτημα της στρατηγικής ασφαλείας της έχει καταστή διά την Τουρκίαν έμμοнос ιδέα. Εχουν τον ρωσικόν κίνδυνον από βορρά, βλέπουν και άλλους κινδύνους από άλλας κατευθύνσεις, η δε Κύπρος απέχει ελάχιστα από τας τουρκικάς ακτάς. Εχουν την πεποίθησιν ότι οι Άγγλοι θα φύγουν μίαν ημέραν από αυτάς τας βάσεις των εν Κύπρω. Αι συμμαχίαι κλπ δεν αποτελούν επαρκή εξασφάλισιν, διότι καταλήγουν να είναι εξασφαλίσεις δι' ενός "τεμαχίου χάρτου". Επί πλέον η

Ελλάς δύναται να καταληφθή μίαν ημέραν όπως κατά την κατοχήν. Ούτω κυκλούται η Τουρκία. Επίσης φοβείται η Τουρκία τον κομμουνιστικόν κίνδυνον και εξ Ελλάδος και ιδία εκ Κύπρου, όπου ο κομμουνισμός είναι αρκετά ισχυρός. Οι Τούρκοι θέλουν δι' αυτό να έχουν χειροπιαστήν **(tangible)** εξασφάλισιν της ασφαλείας των. Το πρόβλημα λοιπόν υφίσταται ως στρατηγικόν τοιούτον.

Ο κ. Αβέρωφ αντιτέτεινεν ότι δεν πιστεύει ότι υφίσταται πράγματι ζήτημα ασφαλείας διά την Τουρκίαν και ημφεσβήτησε την ειλικρίνειαν των Τούρκων. Πιστεύω είπεν, ότι καλύπτομεν πλήρως το θέμα τούτο. Η Αγγλία είτε άλλος ισχυρός σύμμαχος, θα έχη βάσεις εις την Κύπρον. Οσον αφορά την υπόλοιπον νήσον, είχον προτείνει όπως τεθεί αύτη υπό καθεστώς, από στρατιωτικής απόψεως, ηγγυημένον υπό της Μεγάλης Βρετανίας, Ελλάδος, Τουρκίας και άλλων, ώστε να μη αποτελή η νήσος απειλήν διά την Τουρκίαν. Η ανάμιξις και άλλων θα απετέλει εγγύησιν και διά τον πλέον φιλικόν πληθυσμόν περίξ των βάσεων, ενώ διά της διχοτομήσεως ο πληθυσμός θα ήτο εχθρικός. Η Ελλάς έχει πικράν πείραν του κομμουνισμού, είναι η μόνη χώρα της Ευρώπης ήτις ενόπλως και με πολλάς θυσίας επολέμησε και ενίκησε αυτόν και θα είναι η τελευταία χώρα ήτις θα υποκύψη εις αυτόν, πάντως δε πολύ μετά την Τουρκίαν.

Εις την Κύπρον, οι κομμουνισταί εμφανίζονται περισσότεροι των όσων πράγματι είναι, διότι είναι συγκεντρωμένοι εις τας πόλεις και δημιουργούν θόρυβον. Υπάρχουν εκεί αρκετά εχέγγυα κατά του κομμουνισμού: Ούτω η μεγάλη επιρροή της εκκλησίας και η ύπαρξις του άκρως δεξιού απελευθερωτικού κινήματος. Το Κ.Κ. αντιταχθέν εις το κίνημα λόγω της δεξιάς προελεύσεως τούτου, έχανε έδαφος, ιδίως εις την νεολαίαν. Οχι μόνον δεν πιστεύομεν ότι είναι δυνατόν να αυξηθή το ελάχιστον ποσοστόν των κομμουνιστών εν Κύπρω, αλλά θεωρούμεν βέβαιον ότι θα ολιγοστεύση.

Ως προς την μειονότητα, ο κ. Αβέρωφ είπεν ότι

δικαιολογεί πλήρως τους φόβους της Τουρκίας, διότι χώρα ήτις κατέσφαξε αρμενίους, εξολόθρευσε τους Κούρδους και εδήλωσε τους Έλληνες, είναι φυσικόν να έχη ανησυχίας διά την τύχην των μειονοτήτων της εις άλλας χώρας. Αλλά η διχοτόμησις δεν αποτελεί τον καλλίτερον τρόπον προστασίας της μειονότητας. Αύτη δύναται να προστατευθή δι' ιδιαιτέρου καθεστώτος καθορισθησομένου υπό ουδετέρων και εγγυηθησομένου υπό του ΟΗΕ, όστις θα δύναται να έχη εκεί και παρατηρητήν. Υπό το ασφαλές τούτο καθεστώς η μειονότης θα απολαμβάνη προνομίων πολύ ευρύτερων των συνθηκών.

Το πρωί της επομένης (11 Φεβρουαρίου 1958) έγινε μια νέα συνάντηση των δυο αντιπροσωπειών στην οποία οι δυο πλευρές επέμεναν στις θέσεις που είχαν αναπτύξει την επομένη οι επικεφαλής Σέλγουϊν Λόϊντ και Ευάγγελος Αβέρωφ.

Ο Σέλγουϊν Λόϊντ επέμενε όπως η Ελλάδα προέλθει σε συνομιλίες με την Τουρκίαν πράγμα που αρνείτο επίμονα ο Ευάγγελος Αβέρωφ και ο Λόϊντ τόνισε σύμφωνα με τα πρακτικά "ότι οι οι Τούρκοι δεν θα δέχονταν τίποτε λιγότερο από κάτι χειροπιαστό στην Κύπρο και φαίνεται ότι δεν θα θεωρούσαν κάτι ως από αν δεν είχαν δυνάμεις στην Κύπρο".

Για τις απευθείας συνομιλίες μεταξύ Τουρκίας -Ελλάδας ο Ευάγγελος Αβέρωφ απάντησε ότι δεν νόμιζε ότι καμιά ελληνική Κυβέρνηση ή κυπριακή αντιπροσωπεία θα μπορούσε να επιχειρήσει τέτοιου είδους διαπραγμάτευση, και ότι δεν νόμιζε ότι η Ελλάδα θα μπορούσε να διαπραγματευθεί την παραχώρηση βάσεων έναντι της διχοτόμησης.

Ο Λόϊντ κτυπώντας "μια της πρόκας και μια του παλουκιού" έφερε το θέμα στα δικά του μέτρα και έδειξε τους μύχιους στόχους του: Οι Τουρκικοί φόβοι θα μπορούσαν να διασκεδασθούν εάν πίστευαν ότι πρόκειται να παραμείνουμε στη νήσο".

Στη συνάντηση αυτή ο Σερ Χιου Φουτ ανέφερε ότι ενδιαφερόταν να συναντηθεί με τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο και πρόσθεσε σύμφωνα με τα πρακτικά ότι "κατά την γνώμην του ουδεμία πρόοδος είναι δυνατή

άνευ επαφής μετά του Αρχιεπισκόπου".

Την επομένη, 12 Φεβρουαρίου 1958, ο Σέλγουϊν Λόϊντ είχε συνάντηση και με τον πρωθυπουργό της Ελλάδας Κωνσταντίνο Καραμανλή σε μια συνάντηση που δεν ήταν και τόσο τυπική, γιατί ο Καραμανλής γνωρίζοντας τα όσα είχαν λεχθεί στις συναντήσεις με τον Ευάγγελο Αβέρωφ θεώρησε καλό να επαναλάβει κι' αυτός τις θέσεις της ελληνικής Κυβέρνησης μια και καλή ώστε ο Λόϊντ να μη έχει καμιά αμφιβολία για τα όσα είχε ακούσει από τον Ευάγγελο Αβέρωφ.

Σύμφωνα με τα πρακτικά που δημοσιεύονται στο Αρχείο του Καραμανλή (τόμος Γ σελ 65) ο Λόϊντ προσπάθησε να παρουσιάσει το θέμα της διχοτόμησης ως απαράδεκτο αλλά πήρε την απάντηση με μια ερώτηση από τον Κώστα Καραμανλή: Πώς είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί ο διαμελισμός εάν αντιτίθεται σ' αυτόν η κατέχουσα δύναμη; Κανένας δεν μπορεί να τον επιβάλει εφόσον και η Αγγλία αποκλείει τον διαμελισμόν.

Όμως ο Λόϊντ φοβούμενος προφανώς ότι είχε παρεξηγηθεί στο σημείο αυτό απάντησε στον Καραμανλή, αποδεικνύοντας ότι το θέμα της διχοτόμησης το ευνοούσε η αγγλική πολιτική: Δεν θεωρούμε τον διαμελισμό αναπόφευκτο, αλλά υπό ορισμένες συνθήκες θα μπορούσε να λάβει χώρα και ιδίως εάν αποδεικνυόταν ότι είναι λύση προτιμότερη από άλλη καταστρεπτική.

Ο Καραμανλής ξεκαθάρισε μια και καλή τις θέσεις του έναντι της Τουρκίας και ακολούθησε ο ακόλουθος διάλογος:

ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ: "Εάν η Τουρκία παραλογιζομένη, επιμένει επί απαραδέκτου διακανονισμού και επιζητή να εκβιάση λύσιν, παρά τας δεδομένας εις αυτήν εγγυήσεις, τότε ανήκει εις τους Αγγλους να την συγκρατήσουν. Ολοι πρέπει να μεριμνήσωμεν ώστε να αποφευχθή τοιαύτη επικίνδυνος εξέλιξις, αλλά ιδίως εκείνοι οι οποίοι απειλούν και εκβιάζουν. Το Κυπριακόν κατ' εμέ είναι απλούν και ευχερές πρόβλημα, αρκεί να υπάρχη καλή πίστις. Η Ελλάς

ανήκει εις τον δυτικόν κόσμον και είναι μέλος του NATO, συνεπώς και η Κύπρος είτε ως τμήμα της Ελλάδος, είτε ως ανεξάρτητος πολιτεία, θα ανήκη εις το NATO. Το ζήτημα θα ήτο δύσκολον, εάν η Ελλάς ανήκεν εις εχθρικών ή ουδέτερον στρατόπεδον. Τούτων ούτως εχόντων διερωτάμαι που υπάρχει το πρόβλημα. Προφανώς εις τας προκαταλήψεις και τον φανατισμόν, οι οποίοι λόγω κακών χειρισμών εδημιουργήθησαν. Εν πάση περιπτώσει κατ'ουδένα τρόπον η Ελλάς θα ήτο διατεθειμένη να συζητήση υπό απειλάς και εκβιασμούς. Μέχρι τούδε επέδειξε μεγάλην μετριοπάθειαν προκειμένου να διευκολύνη την κατάστασιν. Αλλά εάν η Τουρκία εξακολουθή να προκαλή, σας πληροφορώ ότι είμαι αποφασισμένος να αντιδράσω με όλα τα δυνατά μέσα. Αλλωστε υποστηρίξαμεν πάντοτε ότι τα θέματα που αφορούν την Τουρκίαν είναι ειδικά και ότι δεν της επιτρέπομεν να έχη αποφασιστικήν γνώμην διά την λύσιν του προβλήματος. Προσεφέρθημεν δε πάντοτε εις τα ειδικά αυτά θέματα να δώσωμεν ικανοποίησιν. Όταν ομιλώμεν περί ενδιαφερομένων μερών πρέπει να έχομεν υπ' όψιν ότι ταύτα είναι κατά σειράν α) ο κυρίαρχος κυπριακός λαός έχων το δικαίωμα να ομιλήση διά την τύχην του, β) η Αγγλία ως κατέχουσα δύναμις, γ) η Ελλάς, υποστηρίζουσα την πλειοψηφίαν των κατοίκων, δ) η Τουρκία δι' ειδικούς μόνον ως ανέφερον λόγους. Και εν τούτοις η Τουρκία ισχυρίζεται ότι έχει σπουδαιότερα συμφέροντα και έρχεται και απειλεί ότι εάν δεν ικανοποιηθούν υπεράνω όλων θα προκαλέση ρήξιν".

ΣΕΛΓΟΥΙΝ ΛΟΙΝΤ: (Λόϊντ που είχε υπόψει του που κατευθυνόταν η αγγλική πολιτική πέταξε στον Καραμανλή ότι θα μπορούσε να εξευρθεί ένα σχέδιο που θα ρυθμιζόταν με εγγυήσεις με ενιαία Κύπρο σε αντίβαρο προς τη διχοτόμηση): "Οι τούρκοι φυσικά θα ισχυρισθούν ότι η απειλή των ήλθεν εις απάντησιν απειλών. Εκ της άλλης πλευράς. Φυσικά ημείς δεν υποχωρούμεν προ των απειλών. Δι' αυτό καλλίτερον να αναζητήσωμεν σχέδιον ρυθμίσεως δι εγγυήσεων και

βασιζόμενον εις διατήρισιν της ενότητος της Κύπρου".

ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ: Ακούοντας αυτά ο Καραμανλής προειδοποίησε για άλλη μια φορά: "Επιθυμούμεν να ανευρεθή τροπος δικαίας λύσεως. Δεν δεχόμεθα, επαναλαμβάνω να συζητώμεν υπό απειλάς και δια λόγους εθνικής αξιοπρεπείας, αλλά και διότι αποφάσεις, λαμβανόμεναι υπό τας συνθήκας αυτάς δεν θα οδηγήσουν εις αγαθά αποτελέσματα. Εάν η Αγγλία δεχθή να εφαρμόση δικαίαν λύσιν ουδείς δύναται να την ματαιώση. Χωρίς να πιστεύω ότι αι εκτεθείσαι απόψεις οδηγούν εις λύσιν, επιθυμώ να παρασχεθούν αι αναγκαία διευκρινήσεις. Διότι η αοριστία δεν βοηθεί την προώθησιν του ζητήματος εάν εννοώ καλώς, ζήτημα ασφαλείας διά την Τουρκίαν εγείρεται διά την περίπτωσιν της ενώσεως και ότι κατά μεταβατικόν καθεστώς η Αγγλία διατηρεί την κυριαχίαν.

ΛΟΙΝΤ: Η Κυβέρνησις μου θα ηδύνατο να επιβάλη την διχοτόμησιν, αλλά είναι επικίνδυνον θα ήτο δυνατόν να διατηρήση το σημερινόν καθεστώς, αλλά και τούτο επικίνδυνον. Ισως αναγκασθώμεν. Η τρίτη περίπτωσις είναι να εύρωμεν κάποιαν άλλην λύσιν. Επαναλαμβάνει τα τουρκικά επιχειρήματα περί στρατηγικής σημασίας και κινδύνους εάν η Κύπρος περιέλθη εις εχθρικός χείρας. Το επιχείρημα ότι είμεθα σύμμαχος εις το ΝΑΤΟ δεν ικανοποιεί τους Τούρκους διότι τούτο δύναται κάποτε να διαλυθή. Φοβούνται επίσης οι Αγγλοι θα εγκαταλείψουν μίαν ημέραν και την νήσον. Ολη η στρατηγική κατάστασις δύναται να αλλάξη. Συνεπώς φοβούνται ότι οι Αγγλοι δυνατόν να θεωρήσουν κάποτε ότι δεν τους συμφέρει να διτηρήσουν και τας εκεί βάσεις. Οι Τούρκοι λέγουν ότι εάν η Κύπρος γίνη ανεξάρτητος δυνατόν να δεχθή βοήθειαν οικονομικήν και εις όπλα από την Ρωσσίαν. Και εάν ενωθή με την Ελλάδα ως μόνην εγγύησιν θα έχουν μίαν συνθήκην. Εάν χειροτερεύσουν αι σχέσεις με την Ελλάδα η συνθήκη δύναται να καταγγεληθή. Συνεπώς τι θα γίνει εάν οι Αγγλοι φύγουν και εγγύησιν έχουν μόνον ένα κομμάτι χαρτί. Δι' αυτό

θέλουν κάτι απτόν. Δεν υπάρχει λόγος οι Τούρκοι να λάβουν θέσεις από τώρα. Αλλά και δεν αρκεί απλή υπόσχεσις, αλλά συνθήκη καθορίζουσα ότι εις ωρισμένον στάδιον θα λάβουν την βάσιν. Είναι καλλίτερον, να συνδεθή το θέμα όχι με χρόνον, αλλά με φάσιν εξελίξεως του Κυπριακού. Βεβαίως οι τούρκοι δεν πρέπει να λάβουν την βάσιν και μετά να αντιταχθούν εις δημοψήφισμα. Εξάλλου πρέπει να υπάρξη εξασφάλισις ότι οι Τούρκοι δεν θα εξαπατηθούν.

ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ: Το κύριον θέμα είναι να εξευρεθή λύσις λογική και δικαία. Χωρίς να πιστεύω ότι αι σκέψεις τας οποίας εξεθέσατε είναι δυνατόν να οδηγήσουν εις λύσιν, θα ήτο χρήσιμον να τας διευκρινίσητε. Επιθυμούμεν λύσιν ικανήν να εξασφαλίση ειρήνην εις την νήσον και να αποκατατήση τας συμμαχίας μας. Εάν όμως η λύσις διά το Κυπριακόν δεν είναι τοιαύτη, ώστε να δύναται να λειτουργήση, τότε δεν πραγματοποιείται ο ανωτέρω σκοπός. Δεν τίθεται ζήτημα ποίος θα υποχωρήση, αλλά ποία λύσις θα οδηγήση εις τον επιδιωκόμενον σκοπόν.

ΛΟΙΝΤ: Διά των προταθέντων αναλαμβάνω ευθύνας έναντι του κόμματος και της κοινής γνώμης όπου θα υποστηριχθή ότι τα πράγματα θα ηδύνατο να γίνουν όπως έχουν. Ολοι μας αναλαμβάνομεν ευθύνας. Αλλά τι άλλο έχομεν να προτείνωμεν; Υπάρχουν πλείστα πρακτικά προβλήματα, τα οποία δεν δυνάμεθα σήμερον κατά βάθος να διερευνήσωμεν. Σκέπτομαι μήπως το επόμενον βήμα είναι να επιστρέψω εις Λονδίνον και να καταρτίσω ένα συγκεκριμένον σχέδιον, το οποίον να συζητήσωμεν με εκάστην των Κυβερνήσεων. Εις τον τύπον θα ανακοινωθή ότι υπάρχουν ενθαρρυντικά διαπιστώσεις.

ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ: Είμαι υποχρεωμένος και πάλιν να τονίσω ότι τα τουρκικά επιχειρήματα είναι αβάσιμα. Η Ελλάς ανήκει εις την δύσιν και έχει δύο συμμαχίας με την Τουρκία. Ούτε εχθρότητα έχομεν διά την Τουρκίαν ούτε την δύναμιν να την απειλήσωμεν. Η επιμονή των Τούρκων στερείται βάσεως. Η γνώμη μου

είναι ότι οι Τούρκοι διά λόγους εσωτερικούς αποκρούουν απλώς την Ενωση. Εάν δεχθώμεν ότι ούτω έχει το θέμα θα ηδύνατο να υποστηριχθή θέσις επιτρέπουσα εις Αγγλίαν να προχωρήση εις την ορθήν λύσιν. Εάν λόγου χάριν, η Αγγλία ανελάμβανε πρωτοβουλίαν και επρότεινεν όπως η Κύπρος καταστή ανεξάρτητος, μέλος της Κοινοπολιτείας, μέλος του ΝΑΤΟ και μέλος του ΟΗΕ, επειδή δε είναι ηθικώς απαράδεκτον να δεσμεύσωμεν επ' άπειρον την θέλησιν ενός λαού, θα ηδύνατο να συμφωνηθή ότι εάν η Κύπρος θελήση να μεταβάλη το καθεστώς της ανεξαρτησίας τότε είναι υποχρεωμένη να φέρη η ίδια το θέμα της εις τον ΟΗΕ. Η λύσις αυτή και το θέμα της ασφαλείας της Τουρκίας το καλύπτει, αλλά και δίδει εις αυτήν το επιχείρημα ότι, όταν θα επιζητηθή εις το μέλλον και πάλιν η ένωσις, η Τουρκία θα έχη δυνατότητα να διαστυπώση και τότε τας αντιρρήσεις της. Η θέσις της ελληνικής Κυβερνήσεως είναι γνωστή. Ζητεί αυτοδιάθεσιν διά τους Κυπρίους, θα ηδύνατο όμως να εξετάση συμπαθώς μίαν λύσιν ως ανωτέρω, εάν επροτείνετο με πρωτοβουλίαν της Αγγλίας.

ΛΟΙΝΤ: Εάν ημπορούσαμεν εις ωρισμένον στάδιον να εξασφαλίσωμεν βάσιν διά την Τουρκίαν, αι απόψεις αυταί θα ηδύνατο να συζητηθούν. Οσον αφορά το ζήτημα να καταστή η Κύπρος μέλος της Κοινοπολιτείας, πρέπει να ληφθή υπ' όψιν ότι ο δεσμός αυτός δύναται να μεταβληθή.

ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ: Θα παραμένη όμως η Κύπρος μέλος του ΝΑΤΟ.

ΛΟΙΝΤ: Αλλά και το ΝΑΤΟ δύναται να φύγη.

ΚΑΑΜΑΝΝΛΗΣ: Ολα δύναται να συμβούν, όταν δεν υπάρχει λογική και καλή πίστις. Πιστεύω ότι εάν εξέλθωμεν από το αδιέξοδον το οποίον δημιουργούν οι φνατισμοί και αι προκαταλήψεις, θα εξευρεθή λύσις λόγω κοινών συμφερόντων.

ΛΟΙΝΤ: Εννοείτε ότι αι προτεινόμεναι σκέψεις δεν αξίζει να εξετασθούν.

ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ: Σας εξέθεσα σαφώς την σκέψιν μου

και ετόνισα διατί λύσεις συνδυαζομένη με βάσεις δεν λύει ίσως το θέμα. Παρά ταύτα, εάν αι σκέψεις σας αυταί γίνουν περισσότερο συγκεκριμένα θα ηδυνάμην να τας εξετάσω και να σας συζητήσω με τους συναδέλφους μου.

ΛΟΙΝΤ: Υπόσχομαι επανερχόμενος εις Λονδίον να συνεννοηθώ και να υποβάλω συγκεκριμένον σχέδιον.

Στη συνάντηση της 11ης Φεβρουαρίου ο Σέλγουϊν Λόϊντ ανέφερε ότι ο κυβερνήτης της Κύπρου Σερ Χιου Φουτ, ο οποίος τον συνόδευε ήθελε να συναντηθεί με τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο που βρισκόταν εξόριστος στην Αθήνα.

Το θέμα αφέθη μετά την ολοκλήρωση των συνομιλιών και τελικά έγινε όταν έληξε η συνάντηση του Πρωθυπουργού Κωνσταντίνου Καραμανλή με τον Σέλγουϊν Λόϊντ.

Η συνάντηση υποτίθεται ότι θα γινόταν μυστικά, αλλά σύμφωνα με τον Φουτ ο Ευάγγελος Αβέρωφ δεν κράτησε το μυστικό μέχρι το τέλος.

Αφηγήθηκε ο Φουτ το 1979 σε συνέντευξη του στον Π. Παπαδημήτρη (εφημερίδα "Ο αγών", της Λευκωσίας):

"Πήγα στους συμβούλους μου και τους είπα ότι ήθελα να συναντηθώ με τον Αρχιεπίσκοπο. Μου είπαν ότι δεν πρέπει να το κάνεις αυτό γιατί θα υπάρξει μεγάλη αντίδραση στη χώρα αυτή και θα είναι μεγάλο λάθος. Αισθανόμουν την ανάγκη ότι έπρεπε να τον δω γιατί γνώριζα ότι στο τέλος θα υπήρχε διευθέτηση του Κυπριακού και αυτός θα βρισκόταν στο επίκεντρο της.

Ετσι είπα στον υπουργό Εξωτερικών της χώρας μου όταν έφθαναν στην Ελλάδα, ότι ήθελα να δω τον Αρχιεπίσκοπο και ότι αυτό ήταν εναντίον των συμβούλων μου στη Λευκωσία. Δεν έκαμε τίποτε γι' αυτό, αλλά την τελευταία νύκτα, σαν συναντήθηκε με τον κ. Αβέρωφ ο κ. Σέλγουϊν Λόϊντ είπε στον κ. Αβέρωφ: Αυτός ο νέος θέλει να δει τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο. Τι νομίζεις;

Ο κ. Αβέρωφ ήταν ενθουσιασμένος γιατί υπήρχαν

μερικές δυσκολίες κατά τις συζητήσεις με την ελληνική Κυβέρνηση και αυτό θεωρήθηκε ως θετικό βήμα. Απάντησε μάλιστα και έστειλε μήνυμα στον Αρχιεπίσκοπο για να με δει την επομένη το πρωί πριν να έφευγα για την Κύπρο.

Όμως όλα έπρεπε να ήσαν μυστικά. Πήραμε το "μπρέκφαστ" και πήγαμε από τις πίσω σκάλες του ξενοδοχείου και είχαμε την πρώτη μας συνάντηση με τον Αρχιεπίσκοπο.

Φοβόμουν ότι δυνατόν να υπήρχε φωτογράφος μέσα. Πόσο ευχαριστημένος ήμουν που κατόρθωσα να εκτελέσω την αποστολή μου χωρίς να με δει κανένας.

Αλλά σαν κατεβήκαμε στο φουαγιέ του ξενοδοχείου από τις πίσω σκάλες και πάλι, τούτο ήταν κατάμεστο από φωτογράφους και ανταποκριτές. Ο κ. Αβέρωφ θεώρησε καλό να γίνει γνωστό. Έτσι είπα μερικά πράγματα και πήγα στο αεροπλάνο. Είπα στον πιλότο αν υπήρχαν νέα από την Λευκωσία ή αν υπήρχαν ταραχές. Οχι, δεν συνέβαινε τίποτε".

Οι συνομιλίες έληξαν χωρίς συγκεκριμένο αποτέλεσμα και ο Ευάγγελος Αβέρωφ, ο οποίος διατηρούσε επαφή με τον Αρχηγό της ΕΟΚΑ Γεώργιο Γρίβα Διγενή έσπευσε να του διαμηνύσει όπως γράφει ο Διγενής στα απομνημονεύματά του:

"Από αγγλικής πλευράς δεν υπεβλήθη συγκεκριμένον σχέδιον (...) Από ελληνικής πλευράς επανελήφθη ότι αι απειλαί δεν την εφόβιζον και ότι ήτο ετοιμή να αντιμετωπίση παν ενδεχόμενον. Η ιδέα της Τουρκικής βάσεως, αορίστως και παρεμπιπτόντως ανεφέρθη ως πιθανόν υποκατάστατον της διχοτομήσεως. Συνήντησεν, όμως κατηγορηματικήν και αποφασιστικήν αντίδρασιν από ελληνικής πλευράς της Ελλάδος αρνηθείσης να ακούση καν περί τοιούτου ενδεχομένου. Το κύριον θετικόν αποτέλεσμα των συνομιλιών είναι ότι οι Άγγλοι αντελήφθησαν, ότι δεν δύνανται να υπολογίζουν εις την τουρκικήν αδιαλλαξίαν, προς αποφυγήν των ευθυνών των, προς προώθησιν του Κυπριακού, διότι έχουν να αντιμετωπίσουν και την ελληνικήν αδιαλλαξίαν, ήτις

μάλιστα προβάλλεται, κατά τρόπον θέτοντα αυτούς εις πολύ δυσκολωτέραν θέσιν διεθνώς αφ' ότι τους θέτει η τουρκική στάσις".

(Μεταγλώττιση)

"Από αγγλικής πλευράς δεν υποβλήθηκε συγκεκριμένο σχέδιο (...) Από ελληνικής πλευράς επαναλήφθηκε ότι οι απειλές δεν την φόβιζαν και ότι ήταν έτοιμη να αντιμετωπίσει κάθε ενδεχόμενο. Η ιδέα της Τουρκικής βάσης, αόριστα και παρεμπιπτόντως αναφέρθηκε ως πιθανό υποκατάστατο της διχοτόμησης. Συνάντησε, όμως κατηγορηματική και αποφασιστική αντίδρασιν από ελληνικής πλευράς της Ελλάδας η οποία αρνήθηκε να ακούσει καν γι' αυτό το ενδεχόμενο. Το κύριο θετικό αποτέλεσμα των συνομιλιών είναι ότι οι Άγγλοι αντιελήφθησαν, ότι δεν μπορούν να υπολογίζουν στην τουρκική αδιαλλαξία, προς αποφυγή των ευθυνών τους, προς πρόωθηση του Κυπριακού, διότι έχουν να αντιμετωπίσουν και την ελληνική αδιαλλαξία, η οποία μάλιστα προβάλλεται, κατά τρόπο που θέτει αυτούς σε πολύ δυσκολότερη θέση διεθνώς αφ' ότι τους θέτει η τουρκική στάσις".